

MÁŠOVÁ, Vendula. *Funkce zvířat v dětských představách*. (Bakalářská práce.) Praha: PedF UK, katedra psychologie, 2016.
Posudek vedoucího.

Předložená práce si dala za úkol zmapovat nejrůznější podoby přítomnosti (funkce) zvířat v dětských myslích (představách). Bere se to jako samozřejmost, ale není to divné, že do našeho světa začleňujeme ještě jiné, nelidské tvory, a to nad účel jejich pragmatického použití (potrava, pohon, oděv atd.)? Už ve výzkumu dětského pop-panteonu bylo zvláštní, že děti místo instrukcí požadovaných osob jmenovaly právě zvířata. (Také při uvádění nejmenších dětí do lidské kultury se záhadně, např. v prvních leporelech, vypráví a učí o zvířatech *více než o lidech*.) Autorka právě vychází částečně z tohoto fenomenu v pop-panteonu, a dokonce pro zvířata opakuje jeho hlavní dichotomii, rozdíl mezi „obsazovacím“ idol *mít* vs. identifikačním jako idol *být*.

Ve výzkumu v 1., 4. a 7. třídě propojuje 2 metody: vlastní sestavený dotazník (v 1. třídě rozhovor) a Kresbu začarované rodiny (KZR), známou, ale nestandardizovanou projektivní diagnostickou metodu, a to za dominance vyhodnocování dotazníku, nicméně s některými zajímavými postřehy, které by v budoucnosti mohly vést k zajímavému módu interpretace KZR.

Práci považuji za *velmi podnětnou a cennou*, s velkou investicí samostatné, kultivované intelektuální práce. Vyhlíží na první pohled jako ryze empirická, sumarizující dotazníkové odpovědi, ale při bližším čtením je patrné, že autorka svoje interpretace komparuje s poznatky z bohatého seznamu literatury. Když také píše „svoje interpretace“, tak tím míním, že neuvádí jen kolik % dívek či hochů z které třídy jak odpovědělo, ale že doopravdy s psychologickým talentem zajímavě interpretuje a kategorizuje. Už velmi cenný ale byl předchozí krok, a sice že vymyslela velmi komplexní soubor (dotazníkových či rozhovorových otázek), který zahrnuje např. i dětské sny o zvířatech.

Dalo by se namítat, že zastoupené počty dětí nedovolují žádné definitivní závěry, ale to mi v daném explorativním stádiu nepřipadá podstatné. Nejpodstatnější mi připadá, že se podařilo ukázat, jak obrovskou váhu v psychické ekonomii dětí zvířata mají, a vlastně to i vysvětlit či zdůvodnit, a sice tím, že se předvedl rozsáhlý a komplexní rejstřík dětského „zacházení“ se zvířaty. Už jen první otázka na trávení času se zvířetem a na jeden, reálný způsob „zacházení“ představuje následující kategorie: *hra; mazlení; péče; cvičení; sdílení* – které by člověka při zběžném uvažování nenapadly. Ukazuje se také velmi zajímavě, že nezáleží jen na tom, jakou kulturní sémantiku volené zvíře nese (sílu, krásu, moudrost atd.), ale že je třeba sledovat, abych tak řekl, „intenci“ dítěte: např. kombinaci toho, že by se tohoto silného zvířete bálo, ale současně by chtěl být silný jako ono. Atd.

Výzkum samozřejmě otevírá řadu otázek po dalších perspektivách. Jedna z nich by byla např. systematicky konfrontovat onen zmíněný kulturní význam (síla, krásu, ošklivost) s jeho „použitím“ (asi jako když v šachu figurka jmenuje „střelec“, ale důležitější je jeho dovolený pohyb), což by se dalo zkoumat na KZR, která podle mých dojmů využívá silně kontextuálních a holistických aspektů a je často překvapivá tím, že jako by sahala pod racionální konstrukci do nižších, „automatictějších“, „snovějších“ vrstev, a ve výsledku do bizarností.

Další zajímavou perspektivou by bylo sledovat kombinace voleb. Tak „kůň“ je obecně sice pozitivní a „pavouk“ a „had“ negativní, ale znal jsem přinejmenším 2 děvčata, která zbožňovala koně a jezdila na nich, a současně k tomu chovala hada.

Určité zjemňování by snesla tzv. symbolika. Autorka třeba správně považuje „koně“ a „žirafy“ spíše za falické a současně za „pro dívky“, přičemž zaregistruje, že kůň je v KZR poměrně málo zobrazen a skvěle to interpretuje jako „velký ideál, který je nedosažitelný“ (s. 70). Podle mě je tomu tak proto, že žirafy představují žádoucí podobu dívek samých, zatímco kůň to, co by chtěly mít.

V Praze 23. 8. 2016

Doc. Miloš Kučera, CSc.